Autor Guste Santini
Petak, 08 Veljača 2013 18:22

Nećete vjerovati! Ni više ni manje ovo je danas napisao Milan Ivkošić u svojoj kolumni „Rodoljubna zanovijetanja“ u Večernjem listu. Za čitatelje koji ne prate hrvatski tisak valja reći da je gospodin Ivkošić ustrajni kritičar prethodbnog sustava. Što više, kada želi nešto naglasiti kao neprihvatljivo, s više ili manje uspjeha, nalazi analogiju u prethodnom sustavu. Tako, čitatelji koji ga poštuju, pa i oni drugi redovito čitaju njegove napise. Za njega se može kazati da nema ravnodušnih. Napis koji slijedi valja identificirati kao dodatno obrazloženje tragične socijalne slike u kojoj žive i djeluju hrvatski građani o kojoj piše gospodin Ivkošić.

Put u pakao popločen je najboljim namjerama. Povratak iz tzv. socijalizma bio je također nabijen pozitivnim očekivanjima. Povratkom u kapitalizam očekivali smo daleko viši standard, veću socijalnu zaštitu i, naročito važno, vlastitu domovinu. Danas, mnogi, pa i gospodin Ivkošić svojim naslovom, sumljaju da će se očekivanja ispuniti. Bezrezervna vjera može se pokazati kao „opijum“, da citiram starog dobrog Marxa kojeg gospodin Ivkošić na izravan ili neizravan način uglavnom kritizira.

Hrvatska se je vratila na najgori način u kapitalizam. U vrijeme kada ga je napuštala bila je nerazvijena, u vrijeme kada mu se vraća također je bila nerazvijena. Tadašnja vladajuća garnitura nije željela jasno identificirati ciljeve te predložiti instrumente kako će postavljene ciljeve ostvariti, već je, kritizirajući tzv. samupravni sustav, napustila prethodni sustav vrijednosti ne zamjenjujući/dopunjujući ga novim demokratskim sustavom vrijednosti. Mjenjao se sustav kojeg su akteri bili ljudi koji su ga stvaarali, a u svojim glavama zdržali prtljagu prethodnog sustava. Tako se je, po neznam koji put, pokazalo da promjena sustava „preko noći“ znači destrukciju i korak nazad usprkos, ponekad iskrenim, namjerama da se radi o iskoraku naprijed, po narodski, boljitku. Tako su se revolucionarni zahvati ponovno pokazali kao tragičan poduhvat.

Bez ciljeva, bez dijagnoze, samo je čudo moglo spasiti hrvatsko gospodarstvo. Jasno, čuda nema ili ga mi nismo zaslužili. Pokrenut je neoliberalistički projekt koji nam je ponudio kapital odnos. Mi smo aplaudirali raznoraznim učenim ljudima koji su nas impresionirali svojim sofisticiranim matematiziranim ekonometrijskim modelima. Sve je to bila prazna priča, ali smo mi, hrvati kao hrvati, vjerovali da nam se donosi spasonosna alkemijska formula kojom ćemo, bez bilo kakvog sustavnog pristupa, doći do obećanog/željenog zlata.

Ekonomski analitičari znaju da globalno gospodarstvo, temeljeno na vjeri zvanoj neoliberalizam, ne samo da nije u suglasju s demokratskim procesima, već je njemu naglašena suprotnost. To najbolje pokazuje liberalizam iz devetnaestog stoljeća koji je u konačnici izrodio dvije nemani. Jedna je fašizam, a druga tzv. socijalizam. I jedan i drugi sustav su razultat prosvjetiteljskog projekta. Dominacija zapada iz devetnaestog stoljeća je utopija u koju se i danas vjeruje, o kojoj se ne raspravlja. Upravo zato neoliberalizam, kako je zamišljen u SAD (ministarstvo financija i MMF), nije ostvariv. Kulturni sustavi su ti koji određuju tržišni sustav u svakoj od zemalja. Tek oni nerazvijeni, koji ovise o razvijenim zemljama, slušaju nadnacionalne institucije u kojima još uvijek dominiraju predstavnici zapada, u koje smo se bez potrebe i sami učlanili, poslušno provode što im je određeno. Međutim, zemlje BRIK-a, ali i mnoge druge vraćaju se svojim kulturnim korijenima, koje određuju kao najprihvatljivije polazište za tržišni model privređivanja. Naprosto nije moguće neprimjetiti kako je kineski kapitalizam tek izvedenica kineskih tvrtki iz dijaspore. Japan, usprkos kritikama, ustrajno dograđuje svoj model kapitalizma. Konačno, zemlje poznate kao tigrovi nisu transplatirale zapadni sustva već su, analitičkim pristupom, konstruirali sustav koji odgovara njigovim ciljevima.

Kada pomodno prihvatite bilo koje rješenje, problemi će vas snaći prije ili kasnije. Hrvatsska je, između ostalog, zbog toga u ozebiljnoj depresiji. Ovom ustrajnom neoliberalističkom filozofijom problemi se neće riješiti. Oni će se, na žalost, dodatno dramatirzirati. U neoliberalističkom, darvinističkom, modelu, u konačnici, svi gube jedan dobija sve. To je pojednostavljena interpretacija slobodnog tržišta, rada kao robe – što znači da ljudsko biće nije važno, novac kao društavena varijednost umjesto da je sveden na sredstvo razmjene, te zemlje kao privatnog vlasništva. I tako dalje.

Hrvatsko društvo mjereno indeksom blagostanja mora zabrinjavati ne samo one starije koji se sijećaju bar iluzija prošlog vremena, već sve institucije, uključivo crkve, koje čine hrvatski društveni sustav. Mladi, bez perspektive, pokazatelj su naše budućnosti. Stari, socijalno nezaštićeni, pokazatelj su naše sadašnjosti. Razmišljanje o prošlosti u sadašnjosti zanči namjerno ignoriranje budućnosti. Mi na to nemamo pravo. Destruirali smo bogatskvo koje smo naslijedili od naših predaka. Nismo ga sačuvali za našu djecu i buduće generacije. To nam nitko nikad neće oprostiti.

Hvala bogu Hrvatska još ima znatnih resursa koji ne samo da nisu zanemarivi, već mogu biti „pogonsko gorivo“ da se pokrene ovaj hrvatski ruzinavi brod. Pokretanje broda samo je prvi korak. Za početak i to je mnogo.